

Asia: VN/9978/2024

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä

Lausunnonantajan lausunto

Määritelmät. Näkemyksenne asetusluonnoksen 2 §:n määritelmistä (esim. ovatko määritelmät selkeät, onko tarvetta lisätä määritelmiin jokin käsite?)

Ei

Perustelut:

2§:n määritelmät kattavat vain osin asetuksessa käytetyn terminologian. Päihdeasiamiestoiminta esittää harkittavaksi määritelmäluettelon laajentamista myös muihin asetuksessa mainittuihin ja asetuksen soveltamisen kannalta oleellisiin termeihin.

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko terveydenhuollon käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin tarkoituksenmukaiset (18 §)?

Kyllä

Perustelut:

Käyttöoikeuksien on perustuttava terveydenhuollon ammattihenkilön työtehtävään ja annettavaan palveluun siten, että henkilöllä on käyttöoikeus vain työtehtävissään tarvitsemiinsa välttämättömiin asiakastietoihin, joihin hänellä on tiedonsaantioikeus. Terveydenhuollon ammatillisen henkilöstön käyttöoikeudet sähköisesti tallennettuihin sosiaalihuollon asiakastietoihin on määriteltävä terveydenhuollon palvelutehtävittäin ja ottaen huomioon kunkin henkilön tehtävät. Hoitosuhteen on oltava tietoteknisesti varmistettavissa.

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko sosiaalihuollon käyttöoikeudet potilastietoihin tarkoituksenmukaiset (19 §)?

Kyllä

Perustelut:

Käyttöoikeuksien on perustuttava sosiaalihuollon ammattihenkilön työtehtävään ja annettavaan palveluun siten, että henkilöllä on käyttöoikeus vain työtehtävissään tarvitsemiinsa välttämättömiin asiakastietoihin, joihin hänellä on tiedonsaantioikeus. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön käyttöoikeudet sähköisesti tallennettuihin terveydenhuollon potilastietoihin on määriteltävä sosiaalihuollon palvelutehtävittäin ja ottaen huomioon kunkin henkilön tehtävät. Asiakassuhteen on oltava tietoteknisesti varmistettavissa.

Tiettyjen sosiaalihuollon työtehtävien kohdalla laajempi tiedonsaantioikeus saattaa olla perusteltu. Sosiaalihoitolain (42§) mukainen omatyöntekijä vastaa asiakkaan palvelujen kokonaisuudesta. Sosiaalipäivystys (29§) turvaa ympärivuorokautisesti kiireelliset sosiaalipalvelut kaiken ikäisille. Sosiaalipäivystys tekee lakisääteistä yhteistyötä terveydenhuollon kanssa ja turvaa mm. mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluja tarvitsevien asiakkaiden hoidon ja palvelujen jatkuvuutta. Esimerkiksi näissä tehtävissä laajemmat käyttöoikeudet ovat työtehtävän kannalta välttämättömiä.

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko ehdotus luovutusluvan kohdentamisesta asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävä ja selkeä?

Ei

Perustelut:

Luovutusluvan osalta uudessa esityksessä ei ole nähtävissä muutoksia aiempaan esitykseen. Asetusluonnoksessa luovutuslupa kytketään eri sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteisiin, joka voi olla asiakkaalle vaikeaselkoinen. Tällöin vaarana on, ettei asiakas hahmota antamiensa valtuuksien laajuutta ja merkitystä. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden näkökulmasta luovutuslupaa koskeva tieto tulee olla selkeää ja siten kaikille asiakasryhmille tiedollisesti saavutettavissa.

Luovutusluvan kohdentaminen. Vastaako luovutusluvan kohdentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tarpeita?

Kyllä

Perustelut:

Luovutusluvan osalta uudessa esityksessä ei ole nähtävissä muutoksia aiempaan esitykseen.

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko luovutusluvan mukainen lupien kohdentaminen toteutettavissa esitetyllä tavalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin (huomioiden sekä uusien tietorakenteiden mukaisesti tallennetut tiedot että aiemmin tallennetut tiedot)?

-

Perustelut:

Päihdeasiamiestoiminnalla ei lausuttavaa.

Arvionne asetuksen mukaisen luovutusluvan tietojärjestelmätoteutukseen tarvittavasta ajasta ja kustannuksista:

Päihdeasiamiestoiminnalla ei lausuttavaa.

Muita kommentteja asetusluonnoksesta:

Nyt lausunnolla oleva asetusluonnos edistää sosiaali- ja terveydenhuollon välistä tiedonkulkua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä tulee olla käytettävissään lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi välttämätön tieto. Koska sosiaalihuollon asiakastietoihin ja terveydenhuollon potilastietoihin liittyy kuitenkin salassapitovelvoite, tulee tarkoin harkita, kenellä on oikeus tietojen käyttöön. Tarpeetonta arkaluontoisen ja salassa pidettävän tiedon käyttöä tulee organisaatioissa rajata käyttöoikeuksien avulla.

Tietojen käyttöön tulee olla lainmukainen käsittelyperuste. Siten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen saa käyttää vain asiakas- tai hoitosuhteeseen perustuvaa asiakastietoa, joka on välttämätöntä hänen lakisääteisen tehtävänsä toteuttamiseksi.

Asetuskokonaisuus on melko monimutkainen ja vaikeasti tulkittava. Jotta käytäntö ja ymmärrys tietojen käyttöperusteista olisi valtakunnallisesti yhtenevä, päihdeasiamiestoiminta esittää harkittavaksi, tulisiko asetuksessa määritellä tarkemmin, mitkä tiedot ja missä laajuudessa ovat eri sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja.

Päihdeasiamiestoiminta pitää tärkeänä tiettyjen luottamuksellisuutta edellyttävien palveluiden tietojen erityissuojausta. Siten asiakastietolain 26 §:ssä säädettyjen perinnöllisyyslääketieteen ja psykiatrian potilasasiakirjamerkintöjen lisäksi seksuaaliterapian, psykologiapalvelun ja mielenterveys- ja päihdepalvelun potilasasiakirjamerkinnät tulee säilyttää erityissuojattuina. Koska pelkkä erityissuojaus ei estä tietojen katsomista, tulee käyttöoikeuden rajaus toteuttaa organisaatioissa tietojärjestelmätasolla.

Sillanpää Tuula
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Marttila Marja
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry - Päihdeasiamiestoiminta